

Rapport från inspektion den 19 mars 2024 av Överförmyndaren i Norrtälje kommun

Sammanfattning

Länsstyrelsen i Stockholms län (Länsstyrelsen) riktar kritik mot Överförmyndaren i Norrtälje kommun (Överförmyndaren) på följande punkter:

- Ingen omprövning av förvaltarskap
- Arvodesbeslut ändrade till nackdel för huvudman
- Bristfällig handläggning i förmynderskap
- God man har inte fått yttra sig innan granskningsanmärkning
- Bristfällig tillsyn av godmanskap
- Lång handläggningstid vid granskning av årsräkning

Inledning

Länsstyrelsen besökte Överförmyndarens kansli den 19 mars 2024. Vid inspektionen granskade vi Överförmyndarens register över ställföreträderskap samt 38 enskilda akter. I bilagan till rapporten finns information om vilka akter som vi granskade.

Överförmyndaren fick ett utkast av rapporten den 23 maj 2024 och fick möjlighet att yttra sig över innehållet i rapporten. Överförmyndaren har inte haft något skriftligt att tillägga. Länsstyrelsen har gått igenom rapporten med Överförmyndaren vid ett digitalt sammanträde den 18 juni 2024. På sammanträdet deltog Överförmyndare Bo Wetterström. Från kansliet deltog Johan Graflind, Linda Wester, Ewa Åsberg och Joel Sjöström. Från Länsstyrelsen deltog Malin Åberg och Lisa Wellenius.

I rapporten tar vi upp de ärenden som vi haft något att anmärka på.

Uppföljning av föregående rapport

I rapporten från föregående inspektion (dnr 6142-2023) riktade Länsstyrelsen kritik mot Överförmyndaren på följande punkter:

- Lång handläggningstid för anmälan om behov av godmanskap.
- Bristfällig handläggning av felsända ansökningar.

Länsstyrelsen har inte följt upp något ärende särskilt vid denna inspektion.

Aktgranskning med kritik

Ingen omprövning av förvaltarskap

Sammanfattning av granskningen

Länsstyrelsen noterade att Överförmyndaren inte hade omprövat något av de granskade förvaltarskapen år 2023. Se akt 2020223, 2005029, 2021180, 2023181, 2021460 och 2019129.

Länsstyrelsens bedömning

Överförmyndaren ska årligen särskilt granska samtliga förvaltarskap för att pröva om det finns skäl att ansöka om upphörande av förvaltarskapet. Se 5 § förmyndarskapsförordningen (1995:379) (FFO). Överförmyndarens prövning ska dokumenteras och det bör framgå vem som har gjort omprövningen och vilket datum den gjordes. Länsstyrelsens är kritisk till att Överförmyndaren inte har omprövat förvaltarskapen i de granskade akterna år 2023.

Kommentar från Överförmyndaren

På sammanträdet framförde Överförmyndaren att de varit medvetna om att det inte gjorts några förvaltarskapsomprövningar år 2023. Det har varit en prioriteringsfråga. Överförmyndaren arbetar med att ompröva förvaltarskapet första halvan av år 2024.

Arvodesbeslut ändrade till nackdel för huvudman

Sammanfattning av granskningen

I akt 2019129 gällande ett förvaltarskap noterade Länsstyrelsen följande. Överförmyndaren beslutade om arvode till förvaltaren den 31 maj 2023. Av beslutet framgick att arvodet uppgick till 10 % + 10 % av prisbasbeloppet. Förvaltaren överklagade beslutet den 16 juni 2023 och ville ha 15 % + 15 % av prisbasbeloppet på grund av att uppdraget varit betungande. Av en tjänsteanteckning den 6 juni 2023 framgår att "Arvodesberäkning korrigerad på räkning. Ändring av arvode från 10 till 15 % enligt tidigare praxis". Av besluten framgår att det är huvudmannen som bekostar arvodet. Överförmyndaren har sedan ändrat arvodesbeslutet genom att fatta ett nytt beslut om arvode den 21 juni 2023. Av det nya beslutet framgår att det ersätter det tidigare arvodesbeslutet. Huvudmannen ska enligt det nya beslutet bekosta arvode om 15 % + 10 % av prisbasbeloppet. Överförmyndaren överlämnade överklagandet samt de två arvodesbesluten till tingsrätten den 26 juni 2023.

I akt 2022171 gällande ett förvaltarskap och ett godmanskap enligt 11 kap. 4 § FB noterade Länsstyrelsen följande. Överförmyndaren beslutade om arvode för perioden 2022 den 3 maj 2023. Enligt beslutet stod huvudmannen för arvodet. Den 19 juli 2023 ändrade Överförmyndaren beslutet på så sätt att huvudmannen nu också ska bekosta ett uppstartsarvode om 1 500 kr. Länsstyrelsen noterade även att Överförmyndaren har ändrat ett arvodesbeslut på detta sätt i akt 2021460.

Länsstyrelsens bedömning

Ett beslut som kan antas påverka någons situation på ett inte obetydligt sätt, förutom i vissa undantagssituationer, innehålla en klagande motivering, om det inte är uppenbart obehövligt. En sådan motivering ska innehålla uppgifter om vilka föreskrifter som har tillämpats och vilka omständigheter som har varit avgörande för myndighetens ställningstagande. Se 32 § förvaltningslagen (2017:900) (FL). Länsstyrelsen uppmanar Överförmyndaren att alltid motivera sina arvodesbeslut med hänvisning till lagrum. Om Överförmyndaren ändrar ett beslut ska det även framgå enligt vilket lagrum ändringen har skett.

En myndighet får enligt 37 § FL ändra ett beslut som den har meddelat som första instans om den anser att beslutet är felaktigt på

grund av det tillkommit nya omständigheter eller av någon annan anledning. Ett beslut som till sin karaktär är gynnande för någon enskild part får dock bara ändras till den enskildes nackdel under vissa förutsättningar. Det ska då röra sig om att det framgår av beslutet eller de föreskrifter som det har grundats på att beslutet under vissa förutsättningar får återkallas, att tvingande säkerhetsskäl kräver att beslutet ändras omedelbart, eller att felaktigheten beror på att parten har lämnat oriktiga eller vilseledande uppgifter.

Under vissa förutsättningar kan även myndigheten vara skyldig att ändra ett beslut som den själv har fattat. Av 38 § FL följer att en myndighet ska ändra ett beslut som första instans om den anser att beslutet är uppenbart felaktigt i något väsentligt hänseende på grund av det tillkommit nya omständigheter eller av någon annan anledning. Beslutet kan endast ändras under förutsättning att det sker snabbt och enkelt och utan att det blir till nackdel för någon enskild part.

Av de granskade akterna framgår inte att det funnits några förutsättningar för att ändra arvodesbesluten till huvudmannens nackdel. Länsstyrelsen är kritisk till Överförmyndarens handläggning av ärendena i dessa delar. Vi uppmanar Överförmyndaren att se över sina rutiner för ändring av beslut.

Bristfällig handläggning i förmynderskap

Sammanfattning av granskningen

I akt 2020137 gällande ett förmynderskap noterade Länsstyrelsen följande. Förmyndaren får årligen en begäran om redogörelse som om hen vore en god man eller förvaltare för en vuxen person. Ärendet gäller i själva verket ett legalt förmynderskap där en förälder är förmyndare för sitt 10-åriga barn. I redogörelsen för år 2022 har därför förmyndaren fyllt i redogörelseblanketten såsom att barnet var en vuxen person med en förordnad ställföreträdare. I redogörelsen har också förmyndaren kryssat i att hen önskar arvode för uppdraget. Överförmyndaren beslutade om arvode för år 2022 den 11 oktober 2023. Av beslutet framgår att förmyndaren beviljas arvode för uppdragen bevaka rätt, förvalta egendom och sörja för person om totalt ca 10 000 kr. Enligt beslutet ska "huvudmannen" bekosta arvodet. Av beslutet framgår att "En ställföreträdare har rätt till ett skäligt arvode. Arvode utgår med 10 % av gällande

prisbasbelopp i delarna ekonomisk förvaltning och personligt omvårdnad.” Det framgår inte enligt vilket lagrum beslutet har fattats. Länsstyrelsen noterar även att förmyndaren har beviljats arvode på samma sätt för år 2021. Överförmyndaren synes varken i granskning eller arvodering ha uppmärksammat att ärendet rör ett legalt förmyndarskap.

Vid granskningen fanns inte handlingar gällande en fastighetsförsäljning (dnr 13-15) och ett arvskifte (dnr 22-23, 25) i akten. Kansliet hjälpte därför till att ta fram handlingarna på inspektionsdagen. Länsstyrelsen noterade att dnr 23 som skrevs ut på nytt av kansliet, hade blivit daterad till inspektionsdagens datum. Av aktens dagbok upprättades handlingen med dnr 23 den 22 juli 2021.

Inför Länsstyrelsens inspektion har Överförmyndaren skrivit ut ett registerutdrag för akten. Av registerutdraget daterat den 15 mars 2024 framgår att barnet och förmyndaren är folkbokförda i en annan kommun. Länsstyrelsen har inte hittat någon övrig information i akten om en flytt.

Länsstyrelsens bedömning

Föräldrar som är förmyndare har, om det finns särskilda skäl, rätt till arvode med anledning av förvaltningen av den omyndiges egendom. De har också rätt till ersättning för utgifter som har varit skäligen påkallade av förvaltningen. (12 kap. 17 § FB) För att föräldrar ska ha rätt till arvode krävs att det finns särskilda skäl. Det kan t. ex. röra sig om att barnet har en betydande förmögenhet som tagit i anspråk en väsentlig del av föräldrarnas tid. (Prop. 1993/94:251 s. 222)

Av akten framgår inte huruvida sådana särskilda skäl föreligger eller inte. Så som Länsstyrelsen uppfattar arvodesbesluten har Överförmyndaren inte uppmärksammat att de fattat beslut om arvode i ett legalt förmyndarskap. Det är dessutom missvisande för förmyndaren att behöva redovisa uppdraget på samma sätt som om hen vore en ställföreträdare för en vuxen person. Länsstyrelsen anser att Överförmyndaren förtjänar kritik för sin handläggning av ärendet i denna del.

Vad gäller den ändrade folkbokföringen vill Länsstyrelsen framföra följande. Tillsynen utövas av överförmyndaren för den kommun där den som har förmyndare, god man eller förvaltare är folkbokförd (16 kap. 2 § FB). När Överförmyndaren får reda på uppgifter om ändrad

folkbokföring ska akten genast flyttas över till den överförmyndare som är behörig att utöva tillsynen (6 § FFO).

Slutligen vill Länsstyrelsen uppmärksamma Överförmyndaren på att upprättade handlingar i ärendehanteringssystemet verkar kunna ändras vid utskrift. Länsstyrelsen uppmanar Överförmyndaren att se över detta.

Kommentar från Överförmyndaren

På sammanträdet framförde Överförmyndaren att det finns rutiner för kontroll av folkbokföringsadress. De gör körningar varje vecka och den granskade akten har nu flyttats över till behörig överförmyndare.

God man har inte fått yttra sig innan granskningsanmärkning

Sammanfattning av granskningen

I akt 2018298 gällande ett godmanskap enligt 11 kap. 4 § FB noterade Länsstyrelsen följande. Överförmyndaren granskade en sluträkning den 10 augusti 2023 för perioden 1 januari 2023 till 15 juni 2023 med anmärkning. På sluträkningen finns noteringen ”granskad med anmärkning, se dnr 71.” På inspektionsdagen frågade Länsstyrelsen kansliet om de kunde ta fram dnr 71 eftersom handlingen inte fanns i akten. Vi fick då till svar att det inte fanns någon handling i akten, dnr 71 avsåg endast en notering i aktens dagbok. Av noteringen daterad den 10 augusti 2023 framgår endast ”Övriga Anmärkning Förskott på arvode”. Det finns inga övriga uppgifter i akten om anmärkningen och det framgår inte att gode mannen har beretts tillfälle att yttra sig inför anmärkningen.

Länsstyrelsens bedömning

En ställföreträdare ska ges tillfälle att yttra sig om överförmyndaren vid granskningen finner anledning att rikta anmärkning mot förvaltningen. Om ett yttrande inte lämnas inom förelagd tid, eller om överförmyndaren anser att yttrandet inte är tillfredsställande, ska anteckning om anmärkningen göras på den granskade handlingen. Överförmyndaren ska även pröva om beslut enligt någon bestämmelse i 13 eller 14 kap. FB behöver meddelas, om ställföreträdaren bör entledigas eller någon annan åtgärd vidtas.

Överförmyndaren ska underrätta ställföreträdaren om en sådan anteckning och vidtagen åtgärd. (16 kap. 5 § FB)

Av akten framgår inte att Överförmyndaren har berett gode mannen tillfälle att yttra sig över anmärkningen. Länsstyrelsen är kritisk till överförmyndarens handläggning i denna del.

Kommentar från Överförmyndaren

På sammanträdet framförde Överförmyndaren att den aktuella gode mannen har beretts möjlighet att yttra sig över granskningsanmärkning. Gode mannen har brustit i sitt uppdrag i flera akter, men Överförmyndaren har inte dokumenterat begäran om yttrande i den granskade akten. Det finns dock dokumenterat i andra akter. Länsstyrelsen påtalade att en sådan begäran om yttrande måste dokumenteras i samtliga berörda akter.

Bristfällig tillsyn av godmanskaper

Sammanfattning av granskningen

I akt 2009130 gällande ett godmanskaper enligt 11 kap. 4 § FB noterade Länsstyrelsen följande. Överförmyndaren beslutade att befria gode mannen från skyldigheten att lämna redovisning år 2011 på grund av att huvudmannen sköter sin ekonomi själv. Av beslutet framgår att befrielsen gäller tills vidare. Länsstyrelsen noterar att det fram till år 2017 inte händer något i uppdraget utöver att redogörelser årligen lämnas in av gode mannen. I december 2017 kontaktade Överförmyndaren både huvudmannen och gode mannen med fråga om varför godmanskaper ska kvarstå. Gode mannen informerar då Överförmyndaren om att det inte finns något behov av att godmanskaper fortsatt ska omfatta uppdragsdelen förvalta egendom.

Mellan december 2017 och januari 2019 finns inga händelser dokumenterade i akten. Det är först i mars 2022 som Överförmyndaren återupptar utredningen om upphörande av godmanskaper. I samtal med huvudmannen den 16 maj 2022 uppger hen att godmanskaper kan upphöra i sin helhet. Överförmyndaren skickade ut en blankett om upphörande av godmanskaper till huvudmannen samma dag. Efter detta datum har inte Överförmyndaren vidtagit några åtgärder gällande frågan om behov av godmanskaper.

Länsstyrelsens bedömning

Förmyndares, gode mäns och förvaltares verksamhet står under överförmyndarens tillsyn (se 12 kap. 9 § FB). Länsstyrelsen anser därför att överförmyndaren måste bedriva någon slags tillsyn i samtliga ärenden, vilket även ställer krav på en fungerande bevakning. Länsstyrelsen rekommenderar även att överförmyndare regelbundet omvärderar ett beslut om befrielse från redovisningsskyldighet som gäller tills vidare, se avsnittet Ingen omprövning av beslut om befrielse från redovisningsskyldighet.

Om överförmyndaren får reda på att godmanskap enligt 11 kap. 4 § FB inte längre behövs, ska överförmyndaren hos rätten ansöka om upphörande av godmanskapet (5 § FFO).

Länsstyrelsen anser att Överförmyndaren förtjänar kritik för sin handläggning av ärendet. Vi uppmanar Överförmyndaren att vidta de åtgärder som behövs i ärendet.

Lång handläggningstid vid granskning av årsräkning

Sammanfattning av granskningen

I akt 2020223 gällande ett förvaltarskap noterade Länsstyrelsen följande. Enligt aktens dagbok inkom årsräkningen för år 2022 till Överförmyndaren den 16 februari 2023. Överförmyndaren granskade årsräkningen utan anmärkning den 13 december 2023. Samma dag har Överförmyndaren gjort en tjänsteanteckning "Årsräkning felsorterad, granskning skedd på komplettering". Som Länsstyrelsen förstår det av akten har Överförmyndaren tappat bort den årsräkning som inkom den 16 februari 2023. Förvaltaren har sedan lämnat in årsräkningen på nytt den 13 december 2023. Överförmyndaren har inte vidtagit några åtgärder gällande årsräkningen mellan dessa datum.

Länsstyrelsens bedömning

I samtliga ärenden hos överförmyndaren ska regeln i 9 § FL om snabb och enkel handläggning vara vägledande. Det är av rättssäkerhetsskäl viktigt för den enskilde som annars kan riskera att hens personliga eller ekonomiska förhållanden försämras.

Justitieombudsmannen (JO) har i dnr 1936-2017 uttalat:

"Överförmyndaren ska granska ställföreträdarens verksamhet med ledning av förteckningar, års- och sluträkningar samt andra handlingar och

uppgifter angående förvaltningen som har lämnats (16 kap. 3 § första stycket FB). Granskningen utgör en viktig del av överförmyndarens tillsynsverksamhet. Det är därför angeläget att granskningen sker inom rimlig tid. JO har ansett att redan en tidsutdräkt på drygt sju månader är för lång (se JO:s beslut den 3 juli 2009, dnr 5172-2008).”

I akten har det inte vidtagits några åtgärder gällande årsräkningen på 10 månader innan Överförmyndaren slutligen granskade den. För detta anser Länsstyrelsen att Överförmyndaren förtjänar kritik.

Aktgranskning utan kritik

Ingen omprövning av beslut om befrielse från redovisningsskyldighet

Sammanfattning av granskningen

Akt 2011085

I akt 2011085 gällande ett förmynderskap noterade Länsstyrelsen följande. Av akten framgår att förmyndarna har lånat 100 000 kr av barnet. Barnet företrädde vid denna tidpunkt av en god man enligt 11 kap. 2 § FB. Av skuldebrevet från februari 2018 framgår att lånet ska betalas tillbaka senast på barnets 18-årsdag. På beloppet ska också ränta utgå om 1 % räknad från den 8 juni 2011 och till dess lånet i dess helhet betalats. Räntan ska betalas senast den dag som barnet fyller 18 år. Som säkerhet för lånet finns ett pantbrev som bevis om in-teckning i fast egendom. Det är förmyndarna som äger fastigheten och taxeringsvärdet uppgick vid tidpunkten för lånet till ca 2 miljoner kr. Överförmyndaren samtyckte till lånet den 16 februari 2018.

Överförmyndaren beslutade sedan att befria förmyndarna från skyldigheten att inge årsräkningar den 5 april 2018. Av beslutet framgår att beslutet gäller tills vidare, men att det kan komma att upphävas om barnet får nya tillgångar eller inkomster. Det framgår vidare att beslutet har fattats på grund av att barnets tillgångar består av medel som är insatta på överförmyndarspärtrat konto. Barnet hade år 2018 ca 1,5 miljoner kronor på ett överförmyndarspärtrat konto. Av handlingar i akten framgår att barnet eventuellt kommer att få fler försäkringsutbetalningar fram till vuxen ålder. I november 2018 har Överförmyndaren avslagit en ansökan om lån som lämnats in av förmyndarna. Av motiveringen till

beslutet framgår att förmyndarna som låntagare inte är kreditvärdiga.

Överförmyndaren har inte omprövat beslutet om befrielse från 2018 vid något tillfälle.

Akt 2020048

I akt 2020048 gällande ett ärende om särskilt förordnade vårdnadshavare noterade Länsstyrelsen följande. De särskilt förordnade vårdnadshavarna lämnade in en förteckning till Överförmyndaren i april 2020. Enligt förteckningen saknade barnet tillgångar. Överförmyndaren beslutade därför den 5 oktober 2020 att befria de särskilt förordnade förmyndarna från skyldigheten att inge redovisning. Av beslutet framgår att befrielsen gäller tills vidare. Länsstyrelsen noterade att Överförmyndaren inte omprövat beslutet vid något tillfälle.

Länsstyrelsens bedömning

Överförmyndaren har möjlighet att befria föräldrar och förordnade ställföreträdare från skyldigheten att lämna årsräkning eller sluträkning (13 kap. 16 § FB och 14 kap. 19 § FB). Överförmyndaren ska i sin tillsyn särskilt se till att den enskildes tillgångar i skälig omfattning används för dennes nytta och att tillgångarna i övrigt är placerade så att tillräcklig trygghet finns för deras bestånd (16 kap. 1 § 2 st. FB). Länsstyrelsen anser därför att överförmyndare regelbundet bör omvärdera ett beslut om befrielse från redovisningsskyldighet som gäller tills vidare (se Länsstyrelserna, Nationella riktlinjer för överförmyndare – förordnade ställföreträdare redovisning [2019] s. 8 och Länsstyrelserna, Nationella riktlinjer för överförmyndare – legala förmyndares redovisning [2019] s. 8).

Vad gäller akt 2011085 har barnet stora tillgångar och en fordran på föräldrarna. Det finns även uppgifter i akten som talar för att barnet kan ha fått fler utbetalningar. Länsstyrelsen uttalar sig inte om Överförmyndarens bedömning om att besluta om befrielse från redovisningsskyldigheten. Vi anser dock att det är viktigt att Överförmyndaren regelbundet omprövar ett sådant beslut. I ärendet har även överförmyndaren beslutat om samtycke till utlåning av barnets pengar. Länsstyrelsen vill uppmärksamma Överförmyndaren på att ett sådant beslut inte hade behövts. Den omyndiges tillgångar får utan överförmyndarens samtycke lånas ut mot säkerhet av

panträtt på grundval av inteckning i fast egendom inom 60 % av det senast fastställda taxeringsvärdet (13 kap. 5 § 2 st. FB).

Bristfällig motivering av beslut

Sammanfattning av granskningen

Länsstyrelsen har vid aktgranskningen genomgående uppmärksammat att Överförmyndarens beslut om arvode är bristfälligt motiverade. Vid granskningen av arvodesbeslut från år 2023 i akt 2018298, 2012145, 2022375, 2020301 och 2020137 noterade vi att besluten helt saknade både motivering och hänvisning till lagrum. I akt 2020223, 2021460, 2021180 och 2020045 innehöll arvodesbesluten en viss motivering men saknade i övrigt hänvisning till lagrum.

Vid granskningen uppmärksammade vi även att Överförmyndarens beslut om medgivande till uttag från överförmyndarspärtrat konto var bristfälligt motiverade och saknade hänvisning till lagrum. Vi noterade detta bland annat i granskningen av uttagstillstånd under år 2023-2024 i akt 2012145, 2022171, 2021460, 2016195 och 2005029.

Länsstyrelsens bedömning

Ett beslut som kan antas påverka någons situation på ett inte obetydligt sätt, ska förutom i vissa undantagssituationer, innehålla en klagande motivering om det inte är uppenbart obehövligt. En sådan motivering ska innehålla uppgifter om vilka föreskrifter som har tillämpats och vilka omständigheter som har varit avgörande för myndighetens ställningstagande. (32 § FL) I förarbetet till bestämmelsen framgår att motiveringsskyldigheten i praktiken gäller för alla beslut som är överklagbara och att undantagsregeln ska tolkas snävt. För att kunna göra undantag från denna skyldighet krävs det i princip att det för myndigheten vid en objektiv bedömning framstår som självklart att någon motivering inte är behövlig. (Prop. 2016/17:180 sida 186 ff.)

Länsstyrelsen uppmanar Överförmyndaren att i fortsättningen motivera beslut om arvoden och uttagsmedgivanden. Besluten ska innehålla tillämpliga lagrum samt vilka omständigheter som varit avgörande för Överförmyndarens ställningstagande. Hur omfattande en motivering behöver vara är upp till Överförmyndaren att bedöma utifrån vilken typ av beslut som det rör sig om. I enklare beslut bör

motiveringen enligt Länsstyrelsens mening kunna vara relativt kortfattad.

Ospecificerade och korrigerade uppgifter i årsräkningar

Sammanfattning av granskningen

I akt 2012145 angående ett godmanskap enligt 11 kap. 4 § FB noterade Länsstyrelsen följande. I en årsräkning som inkom till Överförmyndaren den 7 februari 2024 har gode mannen angett en tillgångspost som "Roslagskonto". Överförmyndaren har också lagt till ytterligare en övrig tillgång som "Roslagskonto". Inget av kontona är specificerade närmare än vid namn, kontonummer framgår inte av årsräkningen. Överförmyndaren granskade årsräkningen utan anmärkning, med vidtagen korrigerings den 19 februari 2024.

I akt 2019129 gällande ett förvaltarskap noterade vi följande i årsräkningen för år 2022. Tillgångsposterna i årsräkningen består endast av kontonummer som inte går att koppla till någon specifik bank. Överförmyndaren granskade årsräkningen utan anmärkning den 21 maj 2021.

Länsstyrelsens bedömning

I en årsräkning ska anges den enskildes tillgångar och skulder vid början och slutet av den tid som räkningen avser. Vidare ska en sammanställning göras av inkomster och utgifter under nämnda tid. Redovisningen ska avges på heder och samvete. Av sluträkningen ska särskilt framgå hur mycket som har använts för den enskildes uppehälle eller nytta i övrigt. (14 kap. 15 § FB)

Enligt uttalanden i förarbeten är det inte tillräckligt att i en årsräkning endast ange värdet på egendomen utan även egendomstyp och antal bör redovisas. Överförmyndaren ska av årsräkningen kunna sluta sig till på vilket sätt egendomen har förändrats (prop. 1993/94:251 s. 245).

Länsstyrelsen anser att tillgångarna bör specificeras närmare. Det är viktigt för att Överförmyndaren ska kunna följa huvudmannens tillgångar.

Gällande korrigeringar i redovisningshandlingar vill Länsstyrelsen framföra följande. JO har i beslut den 8 december 2009 (dnr 5955-2009) uttalat bl.a. följande angående en överförmyndares granskning av förteckningar och årsräkningar.

”[...] Om för stora ändringar görs utan medverkan av ställföreträdaren är det risk att straff- och skadeståndsansvaret urholkas. Det är i dessa fall bättre att ställföreträdaren ombeds att ge in en skriftlig komplettering.”

Om överförmyndaren vid granskning av t. ex. en årsräkning finner att den är allt för bristfälligt ifylld bör överförmyndaren i första hand begära att ställföreträdaren kompletterar årsräkningen. Det är ställföreträdaren, inte överförmyndaren, som ska upprätta årsräkningen.

God man för fastighetsförsäljning

Sammanfattning av granskningen

I akt 2023092 gällande ett godmanskap enligt 11 kap. 4 § FB med ett begränsat förordnande noterade Länsstyrelsen följande. Gode mannens uppdrag består av att bevaka rätt och förvalta egendom vid försäljning av fastighet. Överförmyndaren samtyckte till försäljningen i beslut den 14 december 2023. Bevis om att försäljningslikviden hade satts in på ett konto i huvudmannens namn inkom till Överförmyndaren den 17 januari 2024. Vid inspektionstillfället var det sista händelsen i akten att Överförmyndaren den 19 januari 2024 granskat en redogörelse för år 2023. Godmanskapet kvarstod.

Länsstyrelsens bedömning

Gode mäns verksamhet står under överförmyndarens tillsyn (12 kap. 9 § FB). Om en god man har slutfört sitt uppdrag och inte längre behövs, ska godmanskapet upphöra (11 kap. 19 § FB jmf 5 § FFO). Länsstyrelsen uppmanar Överförmyndaren att vidta de åtgärder som behövs i ärendet.

Hysesavtal mellan huvudman och förvaltare

Sammanfattning av granskningen

I akt 2020223 gällande ett förvaltarskap noterade Länsstyrelsen följande. Bland verifikaten i årsräkningen för år 2022 fanns ett hyresavtal i original, daterat den 1 februari 2021. Av avtalet framgår att huvudmannen hyr en lägenhet av förvaltaren och de båda har undertecknat avtalet. Det framgår inte av akten när hyresavtalet inkom till Överförmyndaren eftersom det inte är inkomststämplat.

Av akten framgår inte att Överförmyndaren har vidtagit några åtgärder med anledning av avtalet.

Länsstyrelsens bedömning

En förvaltare har inte rätt att företräda den enskilde, om det uppstår en fråga om rättshandling mellan den enskilde å ena sidan och förvaltaren å den andra sidan (12 kap. 8 § 2 st. FB). Om ställföreträdaren inte får företräda den enskilde i en sådan rättshandling ska överförmyndaren förordna en god man enligt 11 kap. 2 § 2 st. FB. Länsstyrelsen uppmanar Överförmyndaren att vidta nödvändiga åtgärder i ärendet.

Anteckning om verkställd granskning av årsräkning

Sammanfattning av granskningen

I akt 2020223 gällande ett förvaltarskap noterade Länsstyrelsen följande. Årsräkningen för år 2021 granskades enligt dagboken utan anmärkning den 16 mars 2022. På årsräkningen är det ikryssat i rutan ”utan anmärkning”. I övrigt finns ingen notering om granskningen på årsräkningshandlingen, dvs. både namn och datum saknas.

Länsstyrelsens bedömning

Överförmyndaren ska göra anteckning om verkställd granskning på förteckningar, årsräkningar och sluträkningar (16 kap. 4 § FB). Länsstyrelsen anser att överförmyndarens anteckning om verkställd granskning också ska visa vem som har fattat ställningstagandet och vilket datum (jfr 19 kap. 13 § 2 st. FB).

Dokumentation av överförmyndarspärar

Sammanfattning av granskningen

Länsstyrelsen har vid tillsynen år 2023 och 2024 ett särskilt fokus på överförmyndarens kontroll av s.k. överförmyndarspärar vid granskningen av redovisningshandlingar. Vid inspektionen noterade Länsstyrelsen följande. I akt 2008018 gällande ett godmanskap enligt 11 kap. 4 § FB framgår det inte av årsräkningarna om vissa av huvudmannens fonder är försedda med spärr.

Länsstyrelsens bedömning

För förordnande ställföreträdare är utgångspunkten att konton som tillhör huvudmannen är spärrade för ställföreträdaren, så kallad överförmyndarspär. Det innebär att det krävs att överförmyndaren ger sitt samtycke till att ställföreträdaren gör ett uttag. På ett ospärrat konto ska enbart finnas de pengar som behövs för huvudmannens uppehälle eller vården av hans egendom, exempelvis för att betala löpande räkningar. Övriga tillgångar ska vara spärrade för ställföreträdaren, se 14 kap. 8 § FB. Då föräldrar är förmyndare gäller istället 13 kap. FB vid förvaltningen och överförmyndarspärar regleras i 13 kap. 8 § FB.

I Länsstyrelsernas nationella riktlinjer framför vi rekommendationer om när överförmyndaren bör kontrollera överförmyndarspärar genom underlag från banken, t. ex vid granskning av förteckning och vid öppnande av nya konton. Se Länsstyrelsernas Nationella riktlinjer för överförmyndare – förordnade ställföreträdare redovisning s. 23 och Nationella riktlinjer för överförmyndare – legala förmyndares redovisning s.20.

Utöver detta rekommenderar Länsstyrelsen även att överförmyndaren genom en notering på förteckningen, årsräkningen, eller sluträkningen, alltid dokumenterar vilka konton som har överförmyndarspär. Det bör även framgå i akten hur och när detta har granskats av överförmyndaren.

Övrigt

Allmänt om verksamheten

Överförmyndaren i Norrtälje kommun har under en längre tid haft ett gemensamt kansli med Överförmyndarnämnden i Täby kommun. Den 1 januari 2023 tog Norrtälje kommun hem verksamheten för att bedriva den i egen regi. De handläggare som anstälts inför uppstarten av verksamheten valde att avsluta sina anställningar före sommaren. Överförmyndaren har därför fått göra nya rekryteringar under år 2023. Överförmyndaren har uppgett att det är en stor utmaning att rekrytera erfaren och kompetent personal till Norrtälje.

Med anledning av personalomsättningen har Överförmyndaren fått prioritera ärendehandläggning över utveckling av verksamheten. Länsstyrelsen har inför inspektionen bett att få ta del av

Överförmyndarens skriftliga rutiner gällande granskning av redovisningshandlingar och överlåtelse av fast egendom eller nyttjanderätt till sådan. Överförmyndaren har inte hunnit upprätta några sådana rutiner.

Överförmyndaren har som mål att under år 2024 rekrytera ytterligare personal för att säkerställa utveckling av verksamheten.

Kommentar från Överförmyndaren

På sammanträdet framförde Överförmyndaren att läget på kansliet är mycket mer stabilt. De har tagit fram ett årshjul och de har börjat upprätta rutiner för handläggningen av olika ärendetyper.

Granskning av årsräkningar

Inför Länsstyrelsens inspektion lämnade Överförmyndaren följande uppgifter om handläggningstider gällande granskning av årsräkningar för år 2022. Överförmyndaren hade granskat majoriteten av årsräkningarna i mitten av oktober. Den 1 januari 2024 återstod en årsräkning för år 2022 att granska.

Rapporten har upprättats av Malin Åberg och Lisa Wellenius.

Bilaga:

Granskade akter

Kopia till:

Överförmyndaren

Kommunfullmäktige

Kommunstyrelsen

Kommunrevisorerna

Justitieombudsmannen – Jokansli2@jo.se

Granskade akter

Godmanskap enligt 11 kap. 4 § FB

Akt 2018298, 2020142, 2008090, 2008018, 2009130, 2020321,
2020045, 2015309, 2018182, 2022348, 2023092, 2012145, 2022375,
2020301, 2021303, 2017157

Förvaltarskap

Akt 2020223, 2005029, 2021460, 2021180, 2023181, 2019129

Godmanskap och förvaltarskap

Akt 2022171

Förmynderskap

Akt 2019195, 2011085, 2020048, 2016195, 2023230, 2023221, 2023127,
2022194, 2020232, 2016357, 2020137

God man för ensamkommande barn

Akt 2024049

Under uppbyggnad

Akt 2023050, 2023031, 2023043